

Krzysztof Graboń

Ratowanie ludzkiej wrażliwości

Epistolograficzna tradycja została podtrzymana za sprawą serbskiego poety **Milijana Despotovića** w polsko-serbskim zbiorze poetyckim pt. *Listy z niepewnej przyszłości*. Pisanie listów odnosi się do czasu, określonego miejsca oraz porusza zagadnienia, które według poety są bardzo ważne. Przyszłość może być skutkiem podejmowanych decyzji w czasie teraźniejszym. Rozważania wynikają ze zdobytej wiedzy nie tylko w okresie pobieranej nauki w placówkach oświatowych. Szczegółowa niepewność pojawia się w przypadku rewolucji przemysłowej i może odnosić się do określonego wynalazku np. w chwili obecnej pojawiają się rozważania, gdzie głównym tematem są zagrożenia związane ze sztuczną inteligencją w ujęciu etycznym. Ich celem jest prewencyjne działanie poprzez uświadamianie ludzi o czyhającym niebezpieczeństwie.

Poeta pisze, że w wirtualnej rzeczywistości wszystko jest oznakowane, nawet najmniej istotna rzecz, pozostawiając w ten sposób pewien ślad. Podmiot liryczny zdaje sobie sprawę, że wszystko odbywa się cyfrowo i będzie się odbywało z coraz to większym zasięgiem. Nie odpowiada na pytanie: czy wirtualna rzeczywistość jest utopią, tylko uświadamia, że człowiek przenosi do internetowego świata całą swoją egzystencję. Wyrażony sprzeciw może być niewłaściwie odebrany:

*Słyszę o niestosownych zarzutach.
Więc kto inny mógłby być wzorem do
naśladowania
tyle miast, ich placów, drapaczy chmur
szpitale biblioteki
kto jak nie bombowce?!*

[Zaczipowane pokrzywy, s. 7]

Jedna rzecz pod postacią jednego czynu może dokonać drastycznej odmiany. Podmiot liryczny umiejętnie dokonuje selekcji informacji i skrycie przekazuje je swojemu odbiorcy, mając nadzieję, na dokonanie się właściwej przemiany.

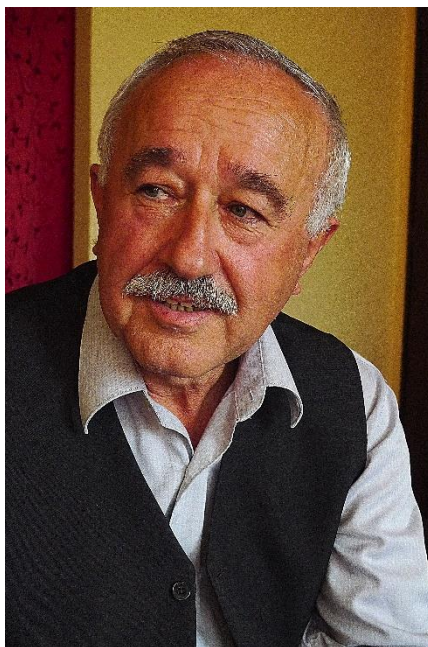
Podmiot liryczny przedstawia dwa przeciwieństwa – dobro oraz zło. Szczegółowo analizuje aktywność:

*Gdy Zło dosięgnie siłę
Ono tylko uczyni nowe Zło*

[Zło i samo zło, s. 20]

Dobro jest przykrywane przez zło – poczynne stwierdzenie interpretujące powyższy tekst zawiera całą esencję tego dzieła. Retoryczne odpowiedniki odnoszące się do zagadnienia jakim jest zło. Zawierają one bardzo istotną mądrość, odnoszącą się do ludzkiej egzystencji, aby uświadomić człowiekowi jego postępowanie. Rozważania te nie tylko będą adresowane do przywódców, ale także do zwykłego człowieka, który np. jest robotni-

kiem w fabryce, wykonuje zawód publicznego zaufania itp.

Milijan Despotović

Podmiot liryczny zauważa jak bardzo istotne są deklaracje, które sobie sam składa. Wyznaczają one pewien ład, który należy pielęgnować pomimo różnorodnych przeciwności egzystencjalnych. Będą istotnym spadkiem, który podmiot liryczny pozostawi dla następnych pokoleń. Czy takiego postępowania oczekuje od czytelnika poeta? Odpowiedź brzmiałaby – tak, ponieważ jest to czynnik motywujący do przyjęcia określonej postawy. Druga odpowiedź brzmiałaby – nie, poprzez danie człowiekowi wolnego wyboru.

Dlatego Despotović definiuje pojęcie sumienia, sięgając do sfery metafizycznej. Dokonuje analizy, czy podana definicja jest właściwa; zadając stosowne pytania:

*Formuło, formuło
czy masz ucho dla okrzyku
gdzie jest granica błogiej ciemności
i długiej śmierci?*

[Zwierzyńiec, szaleństwo, s. 32]

Na przywołane pytania można poszukiwać merytorycznej odpowiedzi, stawiając jednocześnie pytanie o celowość podejmowanych zagadnień filozoficznych.

Zło może być w tym wypadku synonimem zawartych określeń, które doświadcza nie tylko podmiot liryczny. Granica między złem a dobrem jest bardzo cienka, często w nieświadomości człowieka bardzo łatwa do

przekroczenia np. poprzez próbę manipulacji społeczeństwem.

Znaczenie wypowiedzianych słów jest bardzo istotne. Komunikat przekazywany za pośrednictwem środków masowego przekazu posiada swoje znaczenie. Podmiot liryczny przekazuje nam pewne informacje. Jedną z najważniejszych lub najważniejszą jest brak analitycznego myślenia, który jest cywilizacyjnym zagrożeniem! Poeta więc zachęca:

*Jeśli odejdziecie w innym kierunku,
spotka was inne znaczenie,
zapiszcie to*

[Drugi krąg, s. 42]

Znaczenie słów jest umowne, niejednokrotnie może być metaforyczne – tym sposobem otwierają się drzwi do strefy metafizycznej, która jest tracona z różnych powodów. To barwne nawiązanie do *Ballad i romansów* Adama Mickiewicza staje się pouczające.

Listy z niepewnej przyszłości Milijana Despotovića są książką ważną. Każdy tekst pisany jest z przyszłości, która jest okresem czasowym określonym w tytule. Poeta podejmuje próbę budowania solidnych fundamentów dla przyszłych pokoleń. Przywołana przyszłość, nie będzie odnosiła się do zagadnień technicznych, w tym też nie będzie poruszać wątków z zakresu *science fiction*, lecz będzie wkraczała do strefy filozoficznej. Tym sposobem podejmuje próby uratowania ludzkiej wrażliwości na otaczający świat pomimo różnorodnych zdarzeń. Czy ta próba zakończy się sukcesem będzie zależało wyłącznie od czytelnika, ponieważ ważnym elementem przyszłości jest ludzka wrażliwość na otaczający świat.

Milijan Despotović, *Listy z niepewnej przyszłości*. Tłumaczyła: Olga Lalić-Korowicka. Wydawnictwo Ruthenus, Krosno 2023, s. 72.